

דברי השירה

ויזכר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמס (זכרים לא)

מתורת מורינו רבי יהודה אריה הלוי זינר שליט"א

רב ביהכ"נ 'דברי שירי' ואזור מרכז ב"ב

נערך ע"י א.ח.ב. • ניתן לקבל הגליון במייל mdh036194741@gmail.com

נודה מאד לכל מי שיכול לסייע בכיסוי הוצאות ההדפסה. להנצחת לע"נ וכרי"ב, נא לפנות למייל mdh036194741@gmail.com

פרשת פינחס

חילול ה' לרגע אחד

"פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" (כ"ה - ז"א).

כתב רש"י בסוף פרשת בלק (שם ז' בד"ה וירא פינחס) ראה מעשה וזכר הלכה, אמר לו למשה מקובלני ממך הבעל ארמית קנאין פוגעין בו, אמר לו קריינא דאגרתא איהו ליהוי פרוונקא, מיד ויקח רומח בידו.

יש מקום לשאול, למה משה רבינו הורה לפינחס עשה את זה, הרי משה קיבל לעשות את זה?

וביאר בספר פנים יפות (במדבר כ"ה - ז' ד"ה וירא פנחס), פירש"י ראה מעשה וכו' אמר קריינא דאגרתא ליהוי פרוונקא, ז"ל הא דלא עשה משה בעצמו כהאי עובדא דאילפא ור"י (תענית דף כ"א ע"א) דאמר ר"י מדאנא שמע ואילפא לא שמע וכו', ה"נ הבין משה כיון שהוא ואהרן ובניו שכחו ולא זכרו אלא פנחס, רצון ה' הוא שהוא יעשה.

ובמגע, ואמרינן (רמב"ם הלכות אבל פרק ג' הלכה ט') גבי מת מצוה כהן גדול וכהן הדיוט יטמא כהן הדיוט ואל יטמא כהן גדול, ואמרינן בזבחים (דף ק"א ע"א) משה כ"ג היה, ע"כ צוה לפנחס שהוא כהן הדיוט.

דף ע"ד ע"ב ד"ה והא אסתר) דאם אינו עושה מעשה אינו מחויב למסור נפשו, אלא דק"ל דרשות לאדם למסור נפשו כל היכי דאיכא קידוש השם, א"כ ז"ל למאן דאמר (זבחים דף ק"א ע"ב) לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי דאם היה כהן לא היה רשאי לטמאות א"ע כיון דאינו אלא רשות אפשר דלא דחי טומאת כהן, לפי שמשה היה כהן לא הוצרך לטמאות עצמו בשביל רשות.

עוד יש לתרץ, מדוע משה רבינו צוה לפינחס ולא הרגו בעצמו, שאם משה רבינו היה נכנס לאהל של זמרי, אנשים היו מסתכלים וחושבים שכביכול משה רבינו שהוא המנהיג של כלל ישראל הוא מסכים עם זמרי, וכך היה יוצא חלול השם [מדובר כאן על חילול השם של כמה שניות! כי מיד לאחר מכן היו רואים שהיה הורג אותן], וכדי שלא יהיה את חילול השם הזה משה רבינו לא הלך ונתן לפינחס לעשות זאת. ומבואר בחז"ל שגם פינחס סיכן את עצמו כשהגיע להרוג את זמרי, כי אם אנשי השבט של זמרי היו יודעים שפינחס הגיע להרוג את זמרי הם היו הורגים אותו מיד, ופינחס הצליח לרמות אותם בזה שנכנס לתוך האוהל כמו אחד שמגיע לחזק את זמרי, ולאחר מכן בא והרג אותו. וכך הצליח לרמות את כולם.

כעין זה שמעתי מידידי הגאון הצדיק רבי שמעון גלאי שליט"א להסביר מה שמבואר במדרש שכשאליהו הנביא היה בהר הכרמל היו שתי בהמות, בהמה אחת אמרה שאינה רוצה לזו, כיון שאליהו הנביא אמר שעליה ללכת איתם, הבהמה שאלה למה שהיא תלך איתם? הרי זה עבודה זרה! אליהו הנביא ענה נכון שבהתחלה נראה שזה עבודה זרה אבל על ידך יהיה קידוש השם. עם כל זה הבהמה לא הסכימה. והסביר רבי שמעון, נכון שבסוף יהיה קידוש ה' אבל עצם זה שהבהמה הזו הולכת איתם הם יחשבו לרגע שהבהמה הולכת עם נביאי הבעל, את זה הבהמה לא רצתה שיהיה. וכתוב במדרש שבסוף הם היו צריכים לסחוב את הבהמה בידיהם. רואים מכאן שאפילו כשבן אדם עושה פעולה לשם שמים, אבל צריכים להיזהר שבתוך המעשה טוב שעושה שאין באותו מעשה חילול השם מן הצד, כי הקב"ה מדקדק בתוך כל מעשה של בן אדם.

וכתוב בספר מסילת ישרים לבאר את הגמ' בעירובין (דף י"ג ע"ב) טוב לאדם שלא נברא, ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו, וי"א ימשמש במעשיו, מה ההבדל בין לפשפש לממשמש, לפשפש היינו להבדיל בין מעשה טוב למעשה רע, לממשמש היינו שאפילו בתוך המעשה טוב עליו לחלק בין הטוב לרע.

קנאין פוגעים בו בשאר איסורי תורה

יש לחקור, האם הדין של 'קנאין פוגעין בו' זה רק מתיר איסור רציחה או שזה גם מתיר שאר איסורים?

כתוב בפרי מגדים (אשל אברהם על שו"ע או"ח הלכות שבת סימן של"ט סעיף ד'), והנה, בועל ארמית דקנאים פוגעים בו אם הוא בפרהסיא בפני עשרה מישראל (רמב"ם איסורי ביאה פרק י"ב הלכה ד'), ז"ל דכולי עלמא מודים דאין פוגעים בו בשבת ולחלל שבת.

מאיך מבעל ההפלאה שהובא לעיל שעדיף כמה שפחות איסורי תורה משמע שמותר לעשות אפילו בטומאת כהן. ואפשר שאינו חולק על הפמ"ג אלא סובר שהיות שפינחס היה בדרגא יותר קלה לכן עדיף שפינחס יהרוג.

ולפני שנה שאלתי את מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א האם 'קנאין פוגעין בו' מתיר ג"כ טומאה לכהן? ומרן ענה "מסתבר, עשה דוחה לא תעשה", וכוונתו היתה ש'קנאין פוגעין בו' מתיר רציחה וכ"ש שמתיר טומאה.

הריגת אשה גוייה

ועוד אפשר לשאול, למה הרגו את כזבי בת צור? הרי היא גוייה?

האור החיים הקדוש בסוף פרשת בלק (כ"ה - ח' ד"ה וידקר את שניהם) כתב, קשה בשלמא דקירת איש ישראל כמשפט ההלכה שקנאים פוגעים בו אבל האשה אינה חייבת מיתה ואינה מצווה, ואם על חששת היותה אשת איש לא היתה נהרגת על הספק, ואפשר שדן בה משפט הבהמה דכתיב (ויקרא כ') ואת הבהמה תהרוג, וכתוב (יחזקאל כ"ג) אשר בשר חמורים בשרם.

והחתם סופר ביאר באופן אחר, שהסיבה שכזבי חייבת מיתה היא משום עבודה זרה, כמו שכתב רש"י (כ"ה - ב' ד"ה וישתחוו לאלהיהן), כשתקף יצרו עליו ואומר לה השמע לי, והיא מוציאה לו דמות פעור מחיקה ואומרת לו השתחוה לזה, והיות שהיא הכריחה אותם לעבוד עבודה זרה לכן מגיעה לה דין מיתה כיון שהכשילה.

ההכרעות בהנהגת הדור הם רק על ידי לימוד תורה

"יפקד ה' אלקי הרוחת לכל בשר איש על העדה" (כ"ז - ט"ז).

רש"י כותב, כיון ששמע משה שאמר לו המקום "תן נחלת צלפחד לבנותי" אמר "הגיע עתה שאתבע צרכי שיירשו בני את גדולתי". אמר לו הקדוש ברוך הוא "לא כך עלתה במחשבה לפני, כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו שלא מש מתוך האהל ויהושע שרתך והרבה כבוד חלק לך והוא פרס את מחצלאות", וזהו שאמר שלמה (משלי כ"ז - י"ח) "נוצר תאנה יאכל פריה".

שואלים, מה הקשר בין לסדר את בית המדרש למנהיג הדור, אם היו מחפשים ראש ישיבה אפשר להבין שמי שסידר את בית המדרש מגיע לו להיות ראש הישיבה, אבל להיות מנהיג הדור זה לא קשור לבית מדרש, וגם רש"י כתב שלהיות מנהיג זה לקבל החלטות האם להיכנס למלחמות.

ותירץ רבי אריה לייב לופיאן זצ"ל ראש ישיבת גייטסהעד שמנהיג עם ישראל זה גם להיות ראש ישיבה [דהיינו ללמד לאנשים את התורה] וגם להיות מנהיג, לכן חייב להיות אחד שהוא מהבית המדרש שיושב ולומד כל היום ומשם מנהיג את כלל ישראל, התורה והנהגה זה לא שתי דברים שונים, הנהגה מגיעה מכח התורה, ורק מי שגדול בתורה יכול להיות המנהיג של כלל ישראל.

כתוב במשלי (כ"ז - ח"ח) "נוצר תאנה יאכל פריה".

השאלה היא, למה קוראים לזה תאנה? עם ישראל נמשל לכרם, לענבים או לזתים, לא מצאנו שעם ישראל נמשל לתאנה.

שמעתי להסביר, שמבואר בגמ' בבבא בתרא (דף כ"ח ע"ב) שיש חילוק בין תאנה לשאר פירות, שכל שאר הפירות יוצאים בבת אחת יש להם זמן מסוים שיוצאים כולם אבל תאנים הם נלקטים קצת כל הזמן, אין זמן שהתאנה נלקטת כולה בבת אחת, וזה בא לרמז לנו שאותו דבר בתורה, תורה נמשל לתאנה, אי אפשר לתפוס את כל התורה בבת אחת, לא שייך ללמוד את כל התורה בבת אחת, כל יום לומדים עוד קצת ועוד קצת ואז מגיעים לדעת את כל התורה כולה.

זכינו לראות את גדולי ומאורי הדור זצוק"ל שנהיו גדולים בתורה, כל זה על ידי יותר משמונים שנה של לימוד תורה יום יום. אם גם אנחנו נתחיל ללמוד קצת בתורה ועוד קצת כך נוכל לעלות בתורה.

אם בן אדם ילמד עוד קצת ועוד קצת אז יוכל להגיע למדרגות גבוהות מאוד ולדעת כל התורה כולה הגם שהוא כמים שאין להם סוף.

הבריאה כולה לפי התורה

הגמרא מספרת (בשבת דף ע"ז ע"ב) שר' זירא מצא את רב יהודה שהיה עומד על פתח בית חמיו וראהו שהיתה דעתו בדוחה, ואמר שאפשר לשאול אותו שאלות על כל העולם, הוא היה עונה תשובות על הכל. ולכן שאל ממנו שאלות בתחומים שונים, שאינם שייכים להלכה. ושאל: מה הטעם שבעדר שהעיזים הולכות בראש, ואחר כך הכבשים? אמר לו: מנהג הדבר הוא כברייתו של עולם, שבתחילה חושך ואחר כך אור [כדכתיב "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד"] והעיזים שרובן שחורות קודמות לכבשים שרובן לבנות.

ויש לשאול, מה רצה להגיד לו במה שענה לו?

כתב העין יעקב שרצה להגיד לו ש"לעולם ילמד אדם מידת קונו" כמו שהקב"ה לא שינה דבר בברייתו, הכל עשה בחכמה ובטעם ובסברה. וזה בא ללמד אותנו שאדם לא יחשוב שיש דבר בלי טעם וסברה, כמו שכתוב במשלי ג' - ו' "בכל דרכיך דעה", שכל דבר זה עם חשבון.

בספר חשוקי חמד (של הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א) כתוב שסיפר רבי אהרן קוטלר זצ"ל על רבי משולם איגרא שכשבא לבית הכלה הביאו לשלחן כוס עם קפה שחור, וליד זה קנקן חלב וצלחת עם סוכר, כדי שיוכל ליטול מזה ומזה כמה שיחפוץ וימהל בהם את הקפה. אבל בהיותו ילד עני שלא ראה קפה מימיו לא ידע מה אוכלים ומה שותים קודם, והחליט הלא בגמרא נאמר שאכילה קודמת לשתיה, אם כן נטל את הסוכר ואכלו. עתה צריך היה להחליט מה לשתות קודם, את הקפה או את החלב, שוב השתמש בכללי הגמרא שיליה קודם ליום ועזים קודמים לכבשים מכאן שצריך להקדים את השחור ללבן, ואולי יש לנהוג כך למעשה.

והנה בשלהי כריתות תנן "כבשים קודמין לעיזים בכל מקום, יכול מפני שהן מובחרים, ת"ל ואם כבש קרבנו".

וצ"ב א"כ מדוע באמת כתבה התורה ברוב המקומות את הכבש קודם לעז.

תשובה נאה מצינו ע"פ גמרא (שבת), דהנה כידוע שבחולין היום הולך אחרי הלילה שלפניו שנאמר 'ויהי ערב ויהי בוקר', ואילו בקדשים הלילה הולך אחרי היום שלפניו, וזה רמזה התורה בדיני הקרבנות שהקדימה את הכבש שהוא לבן ומרמז ליום לפני העז שהוא שחור ומרמז ללילה, להורות שבקדשים העז הולך אחר הכבש, הלילה הולך אחר היום שלפניו.

וראים מכאן שבכל דבר בבריאה יש חשבון ויש סדר.

אבילות על החורבן עוצרת את המגיפה

כתוב בסוף שמואל ב' (כ"ד - ט"ו) "ויתן ה' דבר בישראל מהבקר ועד עת מועד וימת מן העם מן ועד באר שבע שבעים אלף איש".

כתב במצודת דוד (ד"ה מהבקר), מעת הבוקר שבאה הנבואה אל גד כמ"ש למעלה ומיד אמרה לדוד ובחר בדבר ואז התחיל הדבר והתמיד עד עת אותו מועד למחרתו.

ומאידך כתב המלבי"ם (בד"ה ויתן ה' דבר מהבקר עד עת מועד), פליגי בה בברכות (דף ס"ב ע"ב) אמר [שמואל סבא חתניה דרבי חנינא משמיה דרבי חנינא] מזמן שחיטת התמיד עד זריקת דמו וכן ת"י, ור"י אמר עד חצות. לדעת הראשון, היתה הגזרה כלה ונחרצה להשחית הכל, כי אם בשעה א' נפלו שבעים אלף, היה נופל בכ"ג שעות, אלף אלפים ושש מאות אלף ועשרת אלפים, שהוא יותר מן המספר שהעלה יואב, שהיה כפי המבואר בד"ה מיהודה וישראל אלף אלפים וחמש מאות אלף ושבעים אלף, וכמוהם היו הנשים, וכמוהם היו הטרף. כמו שמבואר במכילתא פ' בא בפסוק וגם ערב רב עלה אתם, שהגברים והנשים והטרף היו ג' פעמים סמ"ך רבוא. א"כ בשלשה ימים היה כליון חרוץ. ולדעת ר"י היתה הגזרה רק על הנמנים מבני ישראל כחשבון שנתן יואב שמונה מאות אלף (כי בני יהודה לא נטו אחרי שבע בן בכרי), וכשנפלו בשש שעות שבעים אלף היו עתידיים לנפול בג' ימים שהם י"ב פעמים שש שעות שמונה מאות וארבעים אלף, שהוא קרוב לסך הזה.

וכתוב בהמשך (שם כ"ה) "ויבן שם דוד מזבח לה' ויעל עלות ושלמים ויעתר ה' לארץ ותעצר המגפה מעל ישראל".

וכתב הרד"ק, ובדרש כל האלפים האלה שנפלו בימי דוד לא נפלו אלא ע"י שלא תבעו בית המקדש והרי דברים קל וחומר ומה אם אלו שלא היה בימיהם ולא חרב בימיהם נפלו על שלא תבעו אותו אנו שהיה בימינו וחרב בימינו על אחת כמה וכמה לפיכך התקינו זקנים ונביאים ליטע בפיהם של ישראל להיות מתפללים שלשה פעמים בכל יום השב שכינתך ומלכותך לציון וסדר עבודתך לירושלם אכ"ר סלה.

אולי יש כאן רמז לעורר אותנו, כעת אנחנו נמצאים בימי המגיפה שכבר נמצאת בעולם כמה חודשים, ועכשיו שאנחנו נכנסים לימי בין המצרים עלינו יותר לחשוב ולהתבונן בדברים הנ"ל.

כתוב בתחילת פרשת לך לך "ויאמר ה' אל אברם לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך, ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה, ואברכה מברכך ומקללך אור ונברכו בך כל משפחת האדמה, וילך אברם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחר, ויקח אברם את שרי אשתו...".

ויש לשאול, לכאורה מה התורה צריכה לכתוב בן כמה אברהם היה כשיצא מחרן?

ויש לומר על דרך רמז, ששבעים וחמש זה גמטריא של בטחון, וזה לרמז לנו שאברהם אבינו עבר את כל הניסיונות עם ביטחון.

ה' יעזור שבזכות שאנחנו בוטחים בהקב"ה שהוא עושה לנו את מה שהכי טוב עבורנו, כך נתחזק ונתקרב אליו, ויתקיים בנו הפסוקים בזכריה "ימי הצום יהפכו לימי ששון ושמחה", וישועת ה' כהרף עין. ונזכה להביאנו לציון ברינה ושם נעבדך ביראה, בנה ביתך כבתחילה וכוונן בית מקדשך על מכונו במהרה בימינו, אמן.